

Arnavutköy' ün Kimliği:

Ahşap Evlerden Bir Restorasyon Örneği

A. Feyhan İnkaya

A rnavutköylü ahşap bir evin öyküsü, belki de birbirleriyle yarışacak derecede iddialı, bir o kadar da mütevazı kimlikleri ile yan yana, sırt sırta oluşturdukları doku içinde yürüyerek kaybolmakla başladı diyebiliriz. Arnavutköy' ün, İstanbul'un diğer, Boğaz semtleri gibi ahşap yapılarının acımasızca yok edilişi ve çok kötü restorasyonlarla tanınmaz hale gelişine inat, hâlâ ağırbaşlı bir güzelliği ve eski bir Rum köyünün rafine kültürünü hissettirdiğini düşünüyorum. Arnavutköy, 6-7 Eylül olayları ile birlikte önemli ölçüde değişime uğramış, giden Rumların yerine gelen, eski İstanbul kültürünü tanımayan, anlamayan göç dalgası, bu çok özel 19. yüzyıl ahşap mimarisi ile bezeli semte vandal damgaları vurmuşlar. Şükür ki varsılından çok yoksulu olduğundan ve Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu imdada yetiştiğinden bir noktada donmuş ve korunabilmiş. Restorasyonlara dair mükemmel fikirleri olan yaratıcı mimarlarımız da restorasyonlarına son verebildikleri zaman eminim ki daha iyi korunacaktır.

Eşimle birlikte Arnavutköy' de, bu dokuya ait bir binada yaşamaya kararlı olduğumuz için yerleştik. İki seçenek vardı; ya bakımlı bir binayı onarmak ya da harap bir binayı yeniden yapmak. Karşımıza ikincisi çıktı ve mesleğin içinden olmamıza karşın bürokrasi ile maalesef uzun bir süre uğraşarak projemizi onaylattık.

Aşık olduğumuz bina, bu bölgede bulunan birçoğu gibi çok küçük (42,5 m2) bir taban alanına oturan kule binalardan. Beli bükülmüş haline bakarak yapılmış halini görebiliyorduk ve çevremizdeki pek çok insanın aptalca bulduğu bir maceraya başladık. En fazla eleştirilen konu da geleneksel yöntemle, yani ahşap konstrüksiyonla inşa etme inadımız oldu.

Neden Ahşap Konstrüksiyon?

1. Yapının güzelliğini, ruhunu oluşturan mimari detayları birebir yapabilmek ancak bu şekilde mümkün. Betonarme strüktür yeni deprem yönetmeliği ile hesaplandığında ciddi ebatlı kesitler çıkartıyor ve açıklıkları bozuyor, iç mekânda oda ortalarına kolonlar geliyor. Hareketli, çık-

malı yapısına uyum sağlamıyor. Örneğin, zeminde sonra her iki katta farklı çıkımlar kullanılmış, bir üst kat olan cihannümada yapı tekrar taban alanına dönmüş. Açıklıklar aksiyal değil (çıkımlar birbirini izlemiyor).

Çelik konstrüksiyonda ise doku uyumsuzluğu var. Dışına ahşap kaplayacağınız bir çelik sistem, malzemelerin davranış farkları nedeniyle özel ara detaylara ihtiyaç gösteriyor (örn. keçe kaplama gibi).

2. Ahşap, yangına ve depreme dayanıklı. Düşünüldüğünün aksine yangın riskinde ahşap, çelikten daha uzun süre dayanıyor. Kaldı ki bugünün teknolojisi ile yangın alarm sistemi, duman detektörleri, yağmurlama sistemi ve yangın tüpleri kullanmak mümkün. Depremde esniyor ve yıkılmıyor.

3. Betonarme ya da çelik gibi ölü bir malzeme üzerine ahşap kaplama yaptığınızda binanız nefes almıyor. Oysa tamamen ahşap yapı nefes alıyor.

4. Ömrü uzun. Betonarme bir binanın malzeme ömrü 60-70 yıl, ahşap yapının 150 yıl. Ahşap yapıda her türlü onarımı yapabiliyorsunuz. Betonarmenin onarımı, yıkmak ve yeniden yapmak dışında strüktür bütünlüğünü koruyarak mümkün değil.

Meşe taşıyıcıdan başlık detayı.

Üstte taşıyıcıların montajı. Alttaki kat döşeme kirişleri.

5. Yıllarca restorasyon projelerinde ahşap konstrüksiyonu önermiş, ısrar etmiş ve kabul görmemiş bir mimar olarak birebir inşa ederek göstermek ve yine ısrar etmek için ahşap konstrüksiyon seçildi.

Yapının Mimarisi

19. yüzyıl sonlarının İstanbul ahşap sivil mimarisinin örneklerinden olan yapı, sıvalı tuğla kâgiri bir zemin kat üzerine üç ahşap kattan oluşuyor. Ana yoldan girilen zemin katta özgünlüğü bozulmuş iki pencere ve bir kapı, yan cephesinde ise orijinal ferforje demiri ile özgün bir pencere vardı. Bu kat dükkân olarak tasarlanmış.

Yan merdivenli yoldan bir üst kata bağımsız bir giriş var. İki oda, mutfak, ayrı servis kapısı, yola bir çıkma ve yanında bir balkondan oluşuyor. Üst kat, iki yola çıkmalı, yine balkonlu üç oda. Cepheleri özgün, sadece balkona açılan kapılar pencereye dönüştürülmüş. Cihannüma ise tamamen harap, birçok ekle değiştirilmiş, saçak ucuna kadar büyütülmüş. Özgün kalabilmiş iki katın tavanları düz pasalı, salonda ise biraz daha özenli yıldızlı pasalı bir tavan kullanılmış.

Proje Aşaması Müdahale Kararları

İşe, çok ayrıntılı bir rölöve çıkarmakla başlandı. Bozulmuş zemin kat ve cihannüma cepheleri dışında hiçbir ölçüye ve detaya müdahale edilmemesi temel prensip olarak belirlendi.

Zemin katta orijinal pencere modülü tekrarlanarak diğer pencereler ve bu proporsiyona uygun bir giriş kapısı tasarlandı. Zemine iki basamak gömülmüş olan yapı, gerçek proporsiyonlarına uygun olarak iki basamak yükseltildi. Hiçbir ipucu vermeyen bodrum penceresi için Arnavutköy yapılarında çok örneği olan, diğerleri gibi basık kemerli tuğla pencereler tasarlandı. Bodrum ve zeminin sıvalı betonarme, üzerindeki üç katın ahşap konstrüksiyon, ahşap kaplamalı, ahşap giyotin pencereli olmasına karar verildi. Ahşap katlardan ikisi, dışları aynı rölöve ölçüleriyle, cihannümada ise muhdesler ayıklanarak, büyütülen kısımlar geri çekilerek, alt katta kullanılan pencere modülü ile yeniden projelendirildi.

İç mekânlarda; zeminde küçük bir tuvaleti ve mutfak nişi olan bir ofis, birinci ahşap katta yine küçük tuvalet ve mutfak nişi olan bir çalışma odası, ikinci ahşap katta salon, açık mutfak ve cihannümada yatak odası, banyo olarak; tek mekân, bir ıslak hacim, bir merdiven şeklinde planlandı.

Orijinal tavanlar, çalışma odasında tek mekâna yayılan düz pasalı, salonda eski üç odanın

duvar izdüşümleri şeklinde yalancı kirişler arası- na orijinal yıldızlı tavan ve yan kanatlarda düz geçme ahşap şeklinde projelendirildi. Cihannü- mada ise çatı boşluğunu kullanan eliptik bir kub- be, ahşap kaburgalı olarak yapıldı.

Sökümde tüm silme, pasa, saçak konsolları, giriş kapısı detayları toplandı. Orijinal ferforje balkon- lar ve giriş kapısının iki yanındaki parmaklıklar, hol zeminindeki 17 cm. kalınlığında mermer ka- pak taşları sökülerek depolandı.

İnşaat Aşaması

Radye temel, bodrum, zemin katlar, döşeme ve perdeleri C35 beton kalitesinde döküldü. Ahşap strüktür meşe olarak seçildi. Meşe taban kirişi betonarme üzerine çelik flanşlar ve çelik dübel- lerle monte edildi. Dikmelerin tabana bağlantı bayrakları ve döşeme kirişlerinin mütemadi kiriş- lere bağlanmaları için özel düz ve burğu şeklinde 8 mm. saçtan imal ettirilerek galvanize edildi ve tüm bağlantılar bulon ve vida ile dikme ve kirişle- re monte edildi. İmalatlar yapımın her aşamasın- da 1/1 detay çizimleri ile desteklendi.

Kertme ile ve bulunlanmış başlıkları yapılan dik- melerin üzerinde yine 5 x 14 kiriş dönüldü. Üze- rine döşeme kirişleri 7,5 x 25 cm. çamdan yapıldı, esnemelere karşılık 6 m. açıklık üçe bölüne- rek, çapraz makaslar konuldu. Dikme araları çapraz payandalar ve araları dik parçalarla bes- lendi. Dikmelerin dış yüzlerine nefes payı 1,5 cm. çitalar çakılarak içten 3 cm. polistren köpük yerleştirildi. Tüm ahşaplar, daldırma yöntemiyle, Protim Solignum firmasının böceklerle karşı koru- yucu kimyasalları ile emprenye edildi. Döşeme kirişleri aralarına ses yalıtımı amaçlı taşıyünü se- rildi.

İçte kalan boşluklar YTONG ile örüldü. Tüm iç duvar yüzeyleri rabitz teli çakılarak sıvandı. Dış- tan, polistren köpük üzerine su geçirimsiz, nefes alan, yırtılmaya dayanıklı Dupond Tyvec kaplan- dı. Üzerine, lamba zıvanalı, orijinal ölçüsünde Lareks çamı kaplama yapıldı. Orijinal parçaların- dan profilleri çıkarılan giyotin doğramalar ve per- vazları Dursunbey çamı ile uygulandı. Çift cam, açılmayı kolaylaştırmak için de amortisör uyu- landı. Orijinal kat silmeleri, koltuk altı pervazları ve saçak konsolları 1/1 aynı imal edilerek monte edildi. Protim Solignum'un nefes alan, transpa- ran renklerinden seçim yapılarak boyandı.

Depolanan orijinal ferforje balkon ve pencere parmaklıkları yerlerine takıldı. Zemin kat pence- releri ve dış merdiven parmaklıkları orijinalinden örnek alınarak imal edildi.

Islak hacimlerde iki kat su kontrası üzerine YKS Lastofleks su izolasyonu ve seramik uygulandı.

Orijinal kapak taşları ofis tuvaleti zemininde kullanıldı.

Merdiven çelik limon kiriş üzerine ahşap basamaklar şeklinde uygulandı.

Elektrik donanımı yangın güvenliği için alüminyum borular içerisinde döşendi. Su tesisat giderleri için Wavin sessiz boru kullanıldı.

Her kata duman detektörleri, gaz alarmı ve yağmurlama sistemi kuruldu. İç ve dış güvenlik için kameralar ve hareket detektörleri yerleştirildi.

Çatıda % 33 eğimli ahşap çatı, çinko dere ve oluklar, Marsilya tipi kiremit kullanıldı.

Sonuç

Arnavutköy' deki bu boynu bükük yapının sokağı ahşap koku. Çok sayıda dost, komşu edinildi. Bu yapı çok sevildi ama bu yapının güzel olması için özel bir şey yapılmadı; sadece aynı ölçüler ve aynı detaylarla inşa edildi. Yapının kendisi zaten çok güzeldi. Restorasyon yapan yaratıcı mimarlarımızın "şuradan 3 cm., buradan da 5 cm. değişirsem bir şey olmaz, hatta daha güzel olur" düşüncesi ile yaptıkları müdahalelerin, proporsiyonları oturmuş, güzelliği tartışılmaz binaları ne hale getirdiği ortada. Bu tasarruflarını iç mekânlarda ya da başka alanlarda kullanmalarını ne kadar hoş olur.

Tyvek uygulaması ve Tyvek üzerine kaplama uygulaması.

Sağda ve altta karkas arasına polistren köpük ve YTONG uygulaması

A. Feyhan İnkaya, Y. Mimar Restoratör

Ön ve yan görünüş.

Kasa, pervaz, silme ve konsolların montajı.

Tekne tavan kaburga ve çıta uygulaması.

Kontrplak üzerine pasalı tavan uygulaması.

Pasalı tavanın cilalanması.

Uygulamanın bitmiş hali.

Arnavutköy's Identity: An Example for Restoring Timber Houses

A restoration project of a timber house in Arnavutköy, Istanbul is explained in details in the article. As a basic principle, no measurements and details, other than the disturbed ground floor and the roof terrace elevations, were interfered. By repeating the original window module of the ground floor level, other windows and an entrance door suitable to this proportion have been designed. For the basement windows, the typical low-arched windows of which there are many examples in Arnavutköy have been adopted. Two of the timber floors have been retraced with the same surveyed measurements, while the roof terrace elevation has been redesigned by using lower level window module after its recent additions have been eliminated. All the mouldings, headings, eaves consoles and entrance door details had been carefully recorded during dismantling. The original wrought iron balcony balustrades and railings on either side of the entrance have been removed and stored for reuse. Nothing exceptional was done to beautify the building, except that it has been rebuilt with the same details and measurements; it was already very beautiful. There are many instances of how indisputably beautiful buildings with their perfect proportions are undermined by our restoration architects interfering with the thought of, "no harm would be done through a little alteration".

Mimari Proje ve T.U.S.:Y.Mimar Restorator A.Feyhan Inkaya

Statik Proje:İnş.Müh. Metin Köksaldı

Tesisat Projesi:Mak.Müh. M. Kaplan Şahin

Elektrik Projesi:Elk. Müh. Mustafa Aydın

Müteahhit:İm Mimarlık Restorasyon Dekorasyon Ltd. Şti.